

ราชการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมพลศึกษา. วิวัฒนาการของระบบอเนกวิชาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ดวงดีการพิมพ์, 2524.
- กลาโหม, กระทรวง กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. ประวัติศาสตร์สงครามของไทยในสงครามมหาเอเชียบูรพา. กรุงเทพมหานคร. : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2536.
- กลุ่มวิจัยประวัติศาสตร์ธรรมศาสตร์, ปรีดี พนมยงค์ : ชีวิตและงาน พ.ศ. 2443-2529. ใน ธรรมศาสตร์ 49, หน้า 79-90 . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- กฤษผล พลวัน. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย. ใน 50 ปี สโมสรสราญรมย์, หน้า 26-34. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2536.
- แก้วสาร อติโพธิ. สิทธิของธรรมชาติในกฎหมายไทย. ใน มนุษย์กับธรรมชาติ : เสี่ยงใคร่ตรวจจากภูมิปัญญาตะวันออก-ตะวันตก, หน้า 353-362. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาฯ, 2536.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 100 ปี การประถมศึกษาเพื่อท้าวชากร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. กระแสการพัฒนาการศึกษาของประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาระบบการศึกษาและวางแผนมหภาค สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. กระจายชายการศึกษาภาคบังคับ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, 2521.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ในทอวงกับการศึกษาไทย : ห้าทศวรรษสิทธิราชสมบัติ. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี, 2540.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนและกรอบการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2533.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535.

กรุงเทพมหานคร : ฟ้าใหม่ พลัฒบธิธิง, 2535.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, 2520.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, 2528.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, 2535.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, 2535.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร : อรรถพลการพิมพ์, น.ป.ป.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการประเมินผลการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการศึกษาดูงานการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ณ ประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี (ระหว่างวันที่ 19-23 กรกฎาคม 2537). กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. กองนโยบายและแผนการศึกษา. รายงานสภาพการจัดและการขยายตัวของสถานับุคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2531.

คณะกรรมการจัดทำหนังสือประวัติกระทรวงศึกษาธิการ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507.

คณะกรรมการแต่งประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510.

คณะกรรมการประสานงานองค์การสิทธิมนุษยชน. สิทธิมนุษยชน กรุงเทพมหานคร : น.ป.ท., 2540.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519). กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2515.

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524). กรุงเทพมหานคร : เรื่องแสงการพิมพ์, 2520.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2530.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูนิเด็ทโปรดักชั่น, ม.ป.ป.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง 5 (ฉบับประกาศเป็นพระบรมราชโองการในราชกิจจานุเบกษา). ม.ป.ท., 2526 (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน และ ศูนย์สิทธิเด็กเอเซียเนท. สรุปรายงานผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ฉบับที่ 1) เสนอต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2540
- คณะกรรมการจัดการประชุมเชิงวิชาการเรื่องนโยบายแห่งชาติ แผนและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก พ.ศ. 2540-2544. เอกสารวิชาการประกอบการประชุมโครงการสัมมนาระดับชาติ 9 กุมภาพันธ์ 2539. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2539.
- คณะกรรมการและคณะกรรมการในการจัดทำหนังสือประวัติทบวงมหาวิทยาลัย. สภทศวรรษทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ความตกลงสัญญาสมบูรณ์แบบ. ราชกิจจานุเบกษา 63 แผนกฤษฎีกา ภาค 1 (11 มกราคม 2589) : 18-25.
- คำแถลงนโยบาย. ราชกิจจานุเบกษา 51 (24 กันยายน 2477) : 2034-2044.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐบาล. ราชกิจจานุเบกษา 59 (17 มีนาคม 2485) : 534-535.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐบาล. ราชกิจจานุเบกษา 64 (10 มิถุนายน 2490) : 1492.
- คำแถลงนโยบายของรัฐบาล. ราชกิจจานุเบกษา 69 (8 มกราคม 2475) : 3425-3442.
- “คำอธิบายเพิ่มเติมที่เกี่ยวแก่ความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการแห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464” หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (อัดสำเนา)

“โครงการศึกษาในกรุงสยาม” หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ศ 2/5. (อัดสำเนา)

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. ประกาศจัดการศึกษาของพระวรวงศ์ ว.ศ. 130 ม.ร.6 ศ/10 ศ
10/5 1 เมษายน ร.ศ. 130.

จรูญ วงศ์สายัณห์. ระบบการศึกษาไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ ช่วง พ.ศ. 2475-2520.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2531.

จิริ มีสุข. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร

: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2524.

จุมพล พูลภัทรชีวิน และ รัตนา ตุงคสวัสดิ์. รายงานผลการวิจัยเรื่องวิวัฒนาการและทางเลือก
ของนโยบายการครุศึกษาของรัฐบาลไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การประชุมวิชาการประจำปี 2535 เรื่อง 100 ปี แห่งการปฏิรูปการ
ปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พัฒนาการและผล
กระทบต่อสังคมไทย, 2535.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมัยเพชรบูรณ์ พ.ศ. 2487.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ ภาควิชาสารัตถศึกษา. เอกสารประกอบการสอนวิชาพื้น
ฐานการศึกษาไทย. (ม.ป.ท.) (ม.ป.ป.)

ฉลองโชค ประดิษฐ์สาร. หลักสูตรการศึกษาและการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง. วิชา
นิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2535.

ฉัตรทิพย์ นางสุภา. วัฒนธรรมไทยกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

เฉลิมเกียรติ ติวานวล. ปรัชญาสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร :

กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, 2530.

ชปีตา รัชภพลเมือง. สังคมวิทยาการศึกษา : สารัตถะแห่งแนวความคิดและทฤษฎี.

กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2531.

ชวลิต วายุภักตร์. การปฏิรูปเศรษฐกิจในประเทศไทย พ.ศ. 2475-2485. ใน ประวัติศาสตร์

เศรษฐกิจไทย จนถึง พ.ศ. 2484, หน้า 563-632 . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง 2411-2475. กรุงเทพมหานคร : ดวงดี
การพิมพ์, 2532.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. สัมมนา, 1 กุมภาพันธ์ 2542.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ ชัยติยา กรณสูต. เอกสารการเมืองการปกครองไทย (พ.ศ.2417-
2477). กรุงเทพมหานคร : สถาบันสยามศึกษา สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย
ไทย, 2532.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. ประวัติการศึกษาไทย (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์,
2512.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. ประวัติการศึกษาไทย (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปก
เจริญผล, 2520.
- เดโช สานานนท์. คำอธิบายศัพท์ : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.
กรุงเทพมหานคร : วิทีซี คอมมิวนิเคชั่น, 2541.
- ถาวร สุชากันธา. องค์อธิปัตย์กับสังคมการเมือง. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง,
หน้า 243-282. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
2540.
- แอมสุช นุ่มนนท์. ขบวนการต่อต้านอเมริกันสมัยจอมพล ป. ชีบุณสงคราม. ใน รวมบทความ
ประวัติศาสตร์ สมาคมประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย, หน้า 52. กรุงเทพมหานคร
: ม.ป.ท., 2524.
- แถลงการณ์ของรัฐบาล. ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย (ภาค 2) 63 (9 มิถุนายน
2489) : 3 (ฉบับพิเศษ).
- ทองต่อ กล้ายไม้ ณ อยุธยา. การศึกษาไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4 (พ.ศ. 2325-
2411). ใน 200 ปีของการศึกษาไทย, หน้า 1-24. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว, 2526.
- ทองต่อ กล้ายไม้ ณ อยุธยา. สองร้อยปีแห่งมหากัจฉีบรมราชวงศ์. ใน ชีวิตและผู้คน 200 ปี
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์, หน้า 25-36. กรุงเทพมหานคร : บทิธการพิมพ์, 2525.
- ทักษ์ เฉลิมเกียรติ. การเมืองระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ. กรุงเทพมหานคร : สำนัก
พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- เทียนฉาย กิระนันท์. กุศโลบายหมายเลข 1 แห่งการพัฒนากฎหมายและสังคม : วิถี
ใหม่ในการจัดการศึกษาชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2532.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2490. พระ
นคร : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2491.

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานเศรษฐกิจ ปีที่ 23 เล่มที่ 38 (กรกฎาคม 2531).
 ธรรมปิฎก, พระ (ป.อ. ปยุตโต). ทางสายอิสลามภาพของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : สห
 ธรรมิก, 2541.
- ธรรมรักษ์ การพิศมภ์. เด็กเร่ร่อน. ใน เด็กเร่ร่อนในสังคมไทย, หน้า 12. กรุงเทพมหานคร :
 ศูนย์ข้อมูลและการวิจัยเพื่อเด็ก มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, 2535.
- ธานินทร์ ธรรมวิรัตน์เกษม. การพัฒนาการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2486-
 2503. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2526.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. กฎหมายการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2538.
- นพนิธิ สุริยะ. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชุมชน, 2537.
- นพนิธิ สุริยะ. สิทธิและหน้าที่ในประเทศไทย ภาพสะท้อนจากด้านประวัติศาสตร์. ใน สูสิทธิ
 มนุษยชน สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน หน้า 16-27. กรุงเทพมหานคร
 : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- นโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร. ราชกิจจานุเบกษา 61 (3 สิงหาคม 2487) :
 1519-1521.
- นิตยา กัทธิตระพันธ์. รายงานผลการวิจัยการศึกษาศาสนาภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กและ
 เยาวชนผู้ด้อยโอกาส : เด็กเร่ร่อน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2535.
- แบ่งน้อย ดิตติยานนท์. เสนาบดีกระทรวงธรรมการในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์. วิทยา
 นิพนธ์ปริชญ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2518.
- บัญญัติ แก้วเกตุทอง. การปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.
 กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- บันทึกการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ 1. ราชกิจจานุเบกษา 65 (9 มีนาคม 2491) : 877-879.
- บันทึกการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ 7. ราชกิจจานุเบกษา 65 (27 เมษายน 2491) : 1611.
- บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ราชกิจจานุเบกษา 68 (25 ธันวาคม 2494) : 5874.
- บันลือ คงจันทร์. สิทธิประชาชนทั่วไป : คู่มืออาสาสมัครส่งเสริมสิทธิ กรุงเทพมหานคร :
 สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, 2533.
- “ประกาศกระแสนพระบรมราชโองการเรื่องการศึกษารัฐธรรมนูญของประเทศไทย ร.ศ. 129”. หอจดหมายเหตุ
 แห่งชาติ. (อัคราเน)
- ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 1. ราชกิจจานุเบกษา 75 แผนกฤษฎีกา (20 ตุลาคม
 2501) : 3-4.

- ประกาศตั้งโรงเรียนมูลนิธิ. ราชกิจจานุเบกษา 13 ประชุมกฎหมายประจำศก (20 มิถุนายน ร.ศ. 111) : 113-119.
- ประกาศประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ราชกิจจานุเบกษา 34 (15 เมษายน 2460) : 20-21.
- ประกาศแผนการศึกษาชาติ. ราชกิจจานุเบกษา 53 แผนกฤษฎีกา ภาค 2 (21 มีนาคม 2479) : 1471-1475.
- ประกาศพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติตามความเป็นถาวร พุทธศักราช 2482. ราชกิจจานุเบกษา 56 (5 กันยายน 2482) : 847-849.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับที่ 1 ว่าด้วยรัฐนิยมใช้ชื่อประเทศ, ประชาชนและสัญชาติ. ราชกิจจานุเบกษา 56 (24 มิถุนายน 2482) : 810.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 2 เรื่องการป้องกันภัยที่จะบังเกิดแก่ชาติ. ราชกิจจานุเบกษา 56 (10 กรกฎาคม 2482) : 1010-1011.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 3 เรื่องการเรียกชื่อชาวไทย. ราชกิจจานุเบกษา 56 (7 สิงหาคม 2482) : 1281.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 4 เรื่องการเคารพธงชาติ, เพลงชาติและเพลงสรรเสริญพระบารมี. ราชกิจจานุเบกษา 56 (9 กันยายน 2482) : 1611-1612.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 5 เรื่องให้ชาวไทยพยายามใช้เครื่องอุปโภคบริโภคที่มีกำเนิดหรือทำขึ้นในประเทศไทย. ราชกิจจานุเบกษา 56 (6 พฤศจิกายน 2482) : 2359-2360.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 6 เรื่องทำนองและเนื้อร้องเพลงชาติ. ราชกิจจานุเบกษา 56 (10 ธันวาคม 2482) : 2653-2654.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 7 เรื่องชักชวนให้ชาวไทยร่วมกันสร้างชาติ. ราชกิจจานุเบกษา 56 (25 มีนาคม 2482) : 3641-3642.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 8 เรื่องเพลงสรรเสริญพระบารมี. ราชกิจจานุเบกษา 57 (30 เมษายน 2483) : 78.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 9 เรื่องภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี. ราชกิจจานุเบกษา 57 (24 มิถุนายน 2483) : 151-152.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 10 เรื่องการแต่งกายของประชาชนชาวไทย. ราชกิจจานุเบกษา 58 (21 มกราคม 2484) : 113.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 11 เรื่องกิจประจำวันของคนไทย. ราชกิจจานุเบกษา 58 (9 กันยายน 2484 2483) : 1132-1133.

- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยวิธีนิยม ฉบับที่ 12 เรื่องการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก คนชรา หรือคนทุพพลภาพ. ราชกิจจานุเบกษา 59 (3 กุมภาพันธ์ 2485) : 331.
- ประกาศให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520. ราชกิจจานุเบกษา 94 (12 เมษายน 2520) : 337-380
- ประยูร ศรีประสาธน์. สาระสำคัญบางประการในแผนการศึกษาแห่งชาติ (อดีต-ปัจจุบัน). เอกสารอัคราเสนา.
- ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการศึกษาไทย การยกเลิกเรื่องทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, 2539.
- ประเวศ วะสี. ระเบียบวาระแห่งชาติ ปฏิรูปสังคมไทย. ใน ธรรมรัฐ : จุดเปลี่ยนประเทศไทย, หน้า 19-34. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2541.
- ประเวศ วะสี. วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาสาทรวิถ, 2537.
- ประเสริฐศุภมาตธา, ชุน. หนังสือว่าด้วยกฎหมายภาคสิทธิ พระนคร : โรงพิมพ์นิติสาส์นศาลาแดง, 2477.
- ปรีดตา เฉลิมแก้ว. สิทธิมนุษยชน. วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ. 6 (พ.ศ.-ธ.ค. 2525) : 7-93.
- ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์. การพัฒนาแนวพุทธ : ความเสมอภาคและความยุติธรรม. ใน วิธีวิทยาการศึกษาสังคมไทย : วิถีใหม่แห่งการพัฒนา, หน้า 265-277. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่โครงการส่งเสริมองค์การพัฒนาเอกชนไทย, 2535.
- ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์. สิทธิมนุษยชนและการพัฒนา. ใน วิธีวิทยาการศึกษาสังคมไทย : วิถีใหม่แห่งการพัฒนา, หน้า 155-167. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่โครงการส่งเสริมองค์การพัฒนาเอกชนไทย, 2535.
- ป๋วย อึ๊งภากรณ์. การศึกษาในพระชนมของข้าพเจ้า. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2530.
- ปิ่น มาลากุล. ประวัติศาสตร์สมเด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยย่อ. จันทรเกษม 115 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2518) : 7.
- ผกาทิพย์ กระหม่อมทอง. การศึกษาเปรียบเทียบความมุ่งหวังของบิดาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในเขตเมืองและชนบทของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทักษ์. ทฤษฎีการเมืองยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.
- พนัส หันนาคินทร์. การศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2521.
- “พระบรมราชโองการเรื่องตั้งโรงเรียนในกรุงและหัวเมือง” หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. พิมพ์ 5 ศ

5 ปีก 40/5 น. 1-8. (อัคราณา)

“พระบรมราชโองการ ให้ประกาศการจัดการศึกษาของทวยราษฎร์ในมณฑลกรุงเทพฯ”. หอจด
หมายเหตุแห่งชาติ ศ.3/4 น.ร. 6 ศ/10 ศ10/5. (อัคราณา)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา 116 (19 สิงหาคม 2542) :
1-41.

พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2477. ราชกิจจานุเบกษา 52 (21
เมษายน 2478) : 82-96.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478. ราชกิจจานุเบกษา 52 แผนกคุณวุฒิ ภาค 2
(24 พฤศจิกายน 2478) : 1591-1616.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2483. ราชกิจจานุเบกษา 57 (31
ธันวาคม 2483) : 1046-1051.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2505. ราชกิจจานุเบกษา 67 (27
กรกฎาคม 2505) : 24-31 (ฉบับพิเศษ).

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2509. ราชกิจจานุเบกษา 79 (16
กันยายน 2509) : 15-21 (ฉบับพิเศษ).

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2521. ราชกิจจานุเบกษา 95 (5 เมษายน
2521) : 5-8 (ฉบับพิเศษ).

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2414. ราชกิจจานุเบกษา 88 (2 มีนาคม พ.ศ.
2514) : 89-112

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476. ราชกิจจานุเบก
ษา 50 (18 มีนาคม 2476) : 1007-1026.

“พระราชบัญญัติโรงเรียน พระพุทธศักราช 2460” หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (อัคราณา)

พิพัฒน์ วิเชียรธรรม. แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน.

กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ม.ป.ป.

พิภพ ธงไชย. สัมภาษณ์. ใน การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน, หน้า 58.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สารมวลชน, 2528.

เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ. การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาภาคบังคับ
ของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกบัณฑิต ภาควิชาสารคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ไพโรจน์ ชัยนาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และ
การเมือง, 2479.

- ภาควัฒน์ กักคิงส์. การวิเคราะห์เชิงการเมืองของพัฒนาการและทางเลือกในการพัฒนา
นโยบายการกระจายอำนาจทางการเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ภาค
วิชาสารคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ภาวดี มหาจันทร์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พินท์, 2526.
- มหาดไทย, กระทรวง. หมู่บ้านที่ควรได้รับการแก้ปัญหาของแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ จากข้อ
มูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2541. กรุงเทพมหานคร : เทียมเสริมกิจ, 2541.
- มานิจ ชุมสาย, ม.ล. ประวัติการศึกษาของคนบังคับในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : กองการ
สัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ, 2498.
- รอง สยามานนท์. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2495.
- ระพี สาคริก. สิทธิมนุษยชนที่แท้จริง. ในเอกสารประกอบการบรรยายโครงการปฐกฐนธรรม
“ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ”, หน้า 339. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ระลึก ธาณี. การศึกษาไทย พ.ศ. 2475-2502. ใน 200 ปี ของการศึกษาไทย, หน้า 87-136.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2526.
- ระลึก ธาณี. วิวัฒนาการในการจัดการศึกษามานักเรียนของไทย (พ.ศ. 2475-2503).
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย บทวิเคราะห์เชิง
ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530. กรุงเทพมหานคร : สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2532.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517. ราชกิจจานุเบกษา แผนกฤษฎีกา
(ภาค 2) 90 (7 ตุลาคม 2517) : 1-90 (ฉบับพิเศษ).
- รัตนา ดุงคสวัสดิ์. พื้นฐานการศึกษาทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสารคดีศึกษา คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : อักษร
เจริญทัศน์, 2539.
- ราชวรมณี, พระ (ประยุทธ์ ปยุตโต). คำนำ. ใน ทุกศาสนาฉบับสิทธิมนุษยชน, หน้า 6-10.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- ราชวรมณี, พระ. ปรัชญาการศึกษาไทย. พระนคร : สำนักพิมพ์เดลีไทย, 2518.
- “รายงานการประชุมจัดการศึกษาในหน้าที่กระทรวงธรรมการ และกระทรวงนครบาล”. หอจด
หมายเหตุแห่งชาติ. น. 1-7. (อัดสำเนา)

- เรื่องชัย จงสงวน. กระทรวงมหาดไทยกับการศึกษาประชาชาติ : ศึกษา หน้าที่ บทบาท และ ปัญหา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.
- ลิขิต อีรวลีน. วัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนักงาน. คำแถลง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, 2531.
- เลขาธิการรัฐสภา, สำนักงาน. แถลงสารงานรัฐสภา : คำแถลงนโยบายของรัฐบาลตั้งแต่คณะ แรกจนถึงคณะปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540.
- เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงาน. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกยุคศักราช 2511-2534 (เล่ม 2). กรุงเทพมหานคร : น.ป.ท., น.ป.ป.
- วิจิตรวาทธรรม, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. ประมวลพระนิพนธ์สมเด็จพระมหา สมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส : การศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราช วิทยาลัย, 2514.
- วรพจน์ วิศุทธพิชญ์. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2528.
- วรพจน์ วิศุทธพิชญ์. รายงานการวิจัยสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ: ศึกษารูปแบบการ จำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญไม่ได้ไว้อย่างเหมาะสม กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538.
- วัฒนา เลิศสินไทย. การศึกษาไทย พ.ศ. 2502 - ปัจจุบัน (2525). ใน 200 ปีของการ ศึกษาไทย, หน้า 137-182. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2526.
- วัลลภ ตั้งคณาบุรุษ. เด็กที่ถูกฉีดยาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์, 2531.
- วัลลภ ตั้งคณาบุรุษ. เด็กเร่ร่อนในสังคมไทย. ใน เด็กเร่ร่อนในสังคมไทย, หน้า 19. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ข้อมูลและการวิจัยเพื่อเด็ก มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, 2535.
- วิจิตร ศรีสะอ้าน. "อนาคตการศึกษาไทยในสองทศวรรษหน้า". ใน เมืองไทยในปี 2560 อนาคตเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า, หน้า ... กรุงเทพมหานคร : ชัดเชสมิเดีย, 2539.
- วิชัย ตันศิริ. โดมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดสู่การปฏิรูปในพระราชบัญญัติการ ศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

- วิชัย ต้นศิริ. บทวิจารณ์วัฒนธรรมอันหลากหลายและสร้างสรรค์ของโลก. วารสารคณะกรรมการ
แห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ. 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2539) : 63-
65.
- วิชัย ต้นศิริ. วิถีทางไปสู่สันติภาพและสันติศึกษา ใน เอกสารประกอบคำบรรยายโครงการ
ปาฐกถาสัญจร “ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ”, หน้า 346-352.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาการศึกษาไทย 2411-2475. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาปรัชญา
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- วิทยากร เชียงกุล. รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2540 กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริน
ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2541.
- วิฑิต มั่นตาภรณ์. สิทธิมนุษยชนและประเทศไทย ทัศนคติและรากฐาน. ใน คู่มือสิทธิมนุษยชน
สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน, หน้า 1-15. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- วิษณุ เครื่องงาม และ บารศักดิ์ อุวรรณโน. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2520.
พระนคร : นำอักษรสารพิมพ์, 2520.
- วิรัช ไม้ไทย. การสอนสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน. ในเอกสารประกอบคำบรรยายโครงการ
ปาฐกถาสัญจร “ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ”, หน้า 343. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วีระพันธ์ สิทธิพงศ์. ปรัชญาอาชีวและเทคนิคศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ.พี.
กราฟฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด, 2541.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. การปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 5 คู่มือลัทธิทางประวัติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : 2537.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2516.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. การปฏิรูปการศึกษาสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. แนวความคิดทางการศึกษาไทย 2411-2475 . กรุงเทพมหานคร :
พันธ์พับลิชชิ่ง, 2526.
- วุฒิชชาติ ชุ่มสนิท. 1 ปี รสช. ใน สารคดี : รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย รวม 3 เหตุการณ์สำคัญ
ทางประวัติศาสตร์การเมืองไทย, หน้า 175-188. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
กรุงเทพฯ(1984), 2541.
- วุฒิพงษ์ เพรียบจริยวัฒน์. สัมมนา, 17 มีนาคม 2542.

- ศรีราชา เจริญพานิช. รายงานการศึกษาวิจัย โครงร่างกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ เรื่อง สิทธิและเสรีภาพทางการศึกษา เสนอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : น.ป.ท., 2541.
- ศรีราชา เจริญพานิช. รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาเป็นหน้าที่ของบุคคล เสนอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : น.ป.ท., 2541.
- ศรีราชา เจริญพานิช. รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง ความเสมอภาคทางการศึกษาและการไม่เลือกปฏิบัติในการให้การศึกษาอบรม เสนอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : น.ป.ท., 2541.
- ศรีราชา เจริญพานิช. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมภิบาล. สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2542.
- ศิริ พุทธมาศ. แนวความคิดทางด้านการเมืองและการศึกษาบทบาททางการศึกษาของ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา). วิทยานิพนธ์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ศิริรัตน์ ปิยะคุปต์. การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เรื่อง ประชาธิปไตยในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานปลัดกระทรวง. การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ : อดีต-ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2530.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. การศึกษาดอกอชีวิต การศึกษาของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง, กรมวิชาการ. คู่มือการวิจัยการสนับรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2519.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525 -2529). กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, 2526.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2530.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา. รายงานการวิจัยอันดับที่ 8
สัมฤทธิ์ผลการจัดการศึกษาภาคบังคับ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ
ศาสนา, 2516.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมการศึกษานอกโรงเรียน. ศึกษานอกโรงเรียน วิวัฒนาการการศึกษาผู้ใหญ่ และการ
ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง, กรมการศึกษานอกโรงเรียน. ศึกษานอกโรงเรียน วิวัฒนาการทางการศึกษานอกโรงเรียน
ของไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมการศึกษานอกโรงเรียน. สารบัญชัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2541.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมการศึกษานอกโรงเรียน. สารบัญชุกรมการศึกษาคอสมอสปีด เล่ม 1.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 200 ปี ของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาด
พร้าว, 2526.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุ
รุษสภาลาดพร้าว, 2520.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์การศาสนา, 2532.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การพิมพ์, 2503.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2518.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524. กรุงเทพมหานคร :
2523.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2521.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. เอกสารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 6 : แผนการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2503. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ รสท., 2504.

- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. สมุดสถิติรายปีประเทศไทย พระนคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2508.
- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. สมุดสถิติรายปี ประเทศไทย 2540 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา, 2540.
- สนธิ เคนันท์. แนวพระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนากองเมืองโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น (2453-2458). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- เสถียร ศุกุลโสมณ. ประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2509.
- เสน่ห์ จามริก. การเมืองกับการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2528.
- เสน่ห์ จามริก และ คณะ. ระบบการศึกษาแบบแพ้คัดออก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- เสรี พงษ์พิศ และคณะ. ปฏิรูปการศึกษาเพื่อปวงชน : แล้วชาวบ้านจะเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2538.
- สภาการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2515.
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2504-2506 ระยะที่หนึ่ง. ม.ป.ท., ม.ป.ป. (เอกสารอัดสำเนา).
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2504-2506-2509 ระยะที่สอง (พ.ศ. 2507-2509). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2507.
- สมบัติ พลายน้อย. สวนกุหลาบ : ตำนานการศึกษาน้อยใหม่ในกรุงสยาม. กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2535.
- สมประสงค์ วิทยเกียรติ. การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี : ที่มาของปรัชญาคิดเป็น. ใน วิจารณ์การการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2482-2533, หน้า 116-127. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การคำคุณุสภา, 2533.
- สมยศ เชื้อไทย. ความรักกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2540.
- สมยศ เชื้อไทย. คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

- สมยศ แม่นแฉ่ม. **วิวัฒนาการกฎหมายครูในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท** บัณฑิต
ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย. **การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม. กรุงเทพมหานคร :**
วัฒนาพานิช, 2518.
- สัมพันธ์ มีวงศ์อุโฆษ, บรรณาธิการ. **สยามจดหมายเหตุ. กรุงเทพมหานคร :** สยามบรรณ, 2520.
- สามัญศึกษา, กรม. **รายงานการวิจัย : สัมฤทธิผลของการจัดการศึกษาภาคบังคับ**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2516.
- สายสุรี จุติกุล. **เด็กเร่ร่อน. ใน เด็กเร่ร่อนในสังคมไทย, หน้า 2. กรุงเทพมหานคร :** ศูนย์ข้อ
มูลและการวิจัยเด็ก มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, 2535.
- สายสุรี จุติกุล. **ปาฐกถา นำ เรื่อง เด็กที่อยู่ในสภาวะขาดจำนวนมาก. ใน รายงานการสัมมนาทาง**
วิชาการเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อเด็กที่อยู่ในสภาวะขาดจำนวนมาก, หน้า 18.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- สำนักงานเลขาธิการ. **กฎหมายในรัชกาลที่ 5 (เล่ม 2). กรุงเทพมหานคร :** อัมรินทร์พรินติ้ง
พับบลิชชิง จำกัด, 2541.
- สิทธิเดช จันทศิริ และ อ่ำพันสี สิริยากร. **เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในรอบ 200 ปี. ในชีวิต**
และผู้คน 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์, หน้า 75-112. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
การพิมพ์, 2525.
- ลีปพนนท์ เกตุทัต. **นานาทิศนะ : การขยายการศึกษาภาคบังคับ. วารสารการศึกษาแห่งชาติ**
5 (มิถุนายน - กรกฎาคม 2530) 23-25.
- ลีปพนนท์ เกตุทัต และคณะ. **การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคง**
ของชาติในศตวรรษหน้า "ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทย". กรุงเทพมหานคร :
ธนาคารกสิกรไทย, 2539.
- สุทิน นพเกตุ. **โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่ง**
ชาติและการสร้างระบบสิทธิมนุษยชนศึกษาในประเทศไทย กรุงเทพมหานคร :
สถาบันวิจัยและพัฒนาสิทธิมนุษยชน (สพทส), 2542.
- สุทิน นพเกตุ. **ประธานกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาสิทธิมนุษยชน. สัมภาษณ์, 4 กันยายน**
2542.
- สุนีย์ อธิมติภาพ. **การร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช 2492. วิทยานิพนธ์ปริญญา**
มหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- สุภัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี.**
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2534.
- สุนน อมรวิวัฒน์. **นานาทิศนะ : การขยายการศึกษาภาคบังคับ. วารสารการศึกษาแห่งชาติ**

- 5 (มิถุนายน - กรกฎาคม 2530) : 18-22.
- สุมินทร์ จุฑาทู. การรื้อถอนอาคารทางทหารเมือง โดยใช้น้ำมันเตาเป็นเชื้อในสมัยรัชกาลที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สุริพร เจริญนิช. การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ประเภทมัธยมศึกษา พ.ศ. 2504-2519. ใน วัฒนาการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2482-2533, หน้า 113-114. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.
- สุริพร เจริญนิช. การแก้ไขการไม่รู้จักหนังสือแบบสมถิง. ใน วัฒนาการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2482-2533, หน้า 110-112. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา, 2533.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. สัมภาษณ์. ใน การศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชน, หน้า 39-55. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สารมวลชน, 2528.
- สุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษานอกโรงเรียนในช่วงปัจจุบัน (2520-2533). ใน วัฒนาการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2402-2533, หน้า 170-187. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา, 2533.
- สุนทร สุนันท์ชัย. ย้อนหลังไปสู่จุดเริ่มต้น : การศึกษาผู้ใหญ่ในช่วงแรก (2483-2488). ใน วัฒนาการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2483-2533, หน้า 17-37. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.
- สุนทร สุนันท์ชัย. การจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทยในภาพรวม. ใน วัฒนาการของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนในช่วงห้าสิบปี (พ.ศ. 2483-2533), หน้า 1-16. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.
- สุนทร สุนันท์ชัย. การฟื้นฟูงานการศึกษาผู้ใหญ่ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2489-2503). ใน วัฒนาการของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนในช่วงห้าสิบปี (พ.ศ. 2483-2533), หน้า 42-56. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.
- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523. 187-188.
- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2535.
- หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายหลักนิติธรรมมูลทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.

- อนันต์ อมรตย์. ดร.ปริศติ พนมยงค์ ถิ่นแห่งการณัฏมหาราชรัฐ. กรุงเทพมหานคร : อนงค์ศิลป์
การพิมพ์, 2526.
- อนุमानราชชน, พระยา. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรือง, 2502.
- อนุमानราชชน, พระยา. วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515.
- อภิชัย พันธเสน. สิทธิทางการศึกษา. วารสารครูศาสตร์ 18 (กรกฎาคม - กันยายน 2530)
: 1-14.
- อมร รักษาศักดิ์. รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนพร้อมบทวิจารณ์ กรุงเทพมหานคร : สำนัก
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- อุกฤษฏ์ แพทย์น้อย. กำเนิดสิทธิเสรีนิยมประชาธิปไตยสมัยใหม่ ใน ปรัชญาการเมือง, หน้า
283-352. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์, 2540.
- อุทัย ดุลยเกษม. คุณภาพประชากรกับการศึกษา. ใน บทความประกอบการสัมมนาเรื่องคุณ
ภาพประชากรในทศวรรษหน้า, หน้า 19-20. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและ
สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534.
- อุภา สุนทรมาน. เฉินศึกษาพลี. ใน ความคิดและภูมิปัญญาไทย : ด้านการศึกษา, หน้า 397-
403. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- อุ้นตา นพคุณ. รายงานผลการวิจัยการศึกษาสถานภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
ผู้ด้อยโอกาส : เด็กถูกทอดทิ้ง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2535.
- อำนาจ ชาติ ประชาธิปไตย คำตอบไม่ได้อยู่บนฟ้า. นิตยสารสารคดี (ฉบับพิเศษ), 2541 : 4.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. การมองภาพการศึกษาไทยในอนาคต. ใน 200 ปี ของการศึกษาไทย,
หน้า 183-198. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2526.
- โอวาท สุทธนารักษ์. นานทัศน์ : การขยายการศึกษาภาคบังคับ. วารสารการศึกษาแห่งชาติ
5 (มิถุนายน - กรกฎาคม 2530) : 35-38.
- โอวาท สุทธนารักษ์. การศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : กลุ่ม
ศึกษาปัญหาและทิศทางการศึกษาไทย (ก.ป.ท.), 2528.

ภาษาอังกฤษ

Bouandei, Youcef. *Human Rights and comparative Politics*. England: Dartmouth
Publishing company Limited, 1997.

- Cranston, Maurice. **Human Right To-Day**. London: India Committee for Cultural Freedom, 1966.
- Christine M, Brodsky-Ingham. **The right of access to an education program for student 6-19 in Alberta**. Master's Thesis, University of Alberta (Canada), 1995.
- Edward Conrad Smith and Arnold John Zurcher. **Dictionary of American Politics**. New York : Barnes & Noble, 1960.
- Good, Carter V. **Dictionary of Education**. 2nd McGraw Hill Book Company, 1959.
- Limage, J. Leslie. **The Right to Literacy**. Paris : UNESCO. 1987.
- Maraj-Guitard, Arianne. **Aspirations of west Indian parents towards their children's Education**. Master's Thesis, McGill University. (Canada)
- Robertson, Davic. **A dictionary of human rights**. London : Europe Publications, 1997.
- Sebaly, Kim. **Education about Human rights : Teacher Preparation**. Oxford : Pergamon Press, 1987.
- Shafritz, Jay M. **The Dorsey Dictionary of American Government and Politics**. Chicago, Illinois : The Dorsey Press, 1988.
- Skinner, William. **Chinese Society in Thailand**. New York : Cornell University Press, 1957.
- Tarrow, Norma Bernstein, ed. **Human rights and education**. Oxford : Pergamon Press, 1987.
- The International Commission on Education for the Twenty-first Century. **Learning : the Treasure within**. France : Presses Universitaires de France, Vendome, 1996.
- Thomas, R. Murry. **Exceptional abilities and educational rights : concern for handicapped and gifted in Britain, China and Indonesia**. In **Human Rights and Education**, 57-79. Oxford : Pergamon Press, 1987.
- White, Alastair T. **Why community Participation? A discussion of the arguments**. **Community participation : Current issue and lesson learned**. United Nations Childrens' fund, 1982 : 18.

ภาคผนวก

ตารางที่ 11 จำนวนนักเรียน ชาย หญิง ในมณฑลกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2452-2453

พ.ศ.	จำนวนนักเรียนทั้งหมด	จำนวนนักเรียนชาย	ร้อยละ	จำนวนนักเรียนหญิง	ร้อยละ
2452	14,174	13,197	93.10	997	7.03
2453	9,910	9,391	94.76	519	5.23

ที่มา : รายงานการตรวจธรรมการปี 2451-2453 (สนิชา กาเจริญ, 2536 : 317)

ตารางที่ 12 จำนวนนักเรียน ชาย หญิง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2464-2474

พ.ศ.	จำนวนนักเรียนทั้งหมด	จำนวนนักเรียนชาย	คิดเป็นร้อยละ	จำนวนนักเรียนหญิง	คิดเป็นร้อยละ
2464	244,508	224,689	91.89	19,819	8.10
2465	448,380	316,616	70.61	131,764	29.38
2466	585,625	375,695	64.15	209,658	35.80
2467	604,999	386,438	63.87	218,561	36.12
2468	624,027	399,277	62.22	235,750	37.77
2471	625,741	386,591	61.78	239,150	38.21
2472	654,146	404,494	61.83	249,652	38.16
2473	728,505	445,931	61.21	282,574	38.78
2474	788,846	479,224	60.75	309,622	39.24

ที่มา : มานิจ ชุมสาย, 2489 : 57-58 (เพิ่มข้อมูลร้อยละโดยผู้วิจัย)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 รายจ่ายแผ่นดินในงบประมาณปกติ พ.ศ. 2435-2439

กระทรวง	2435	2436	2437	2438	2439	2440
กลาโหม	3.3	4.2	2.2	2.4	2.9	3.1
ทหารเรือ	-	-	-	-	-	-
การต่างประเทศ	0.5	0.7	0.6	0.6	0.7	0.3
พระคลังมหาสมบัติ	0.7	0.3	0.5	0.3	0.6	1.2
มหาดไทย	0.1	0.4	0.2	0.3	0.5	1.8
นครบาล	0.5	0.6	0.6	0.6	0.8	1.0
ยุติธรรม	0.8	0.2	0.1	0.3	0.2	0.7
ธรรมการ	0.2	0.4	0.3	0.3	0.2	0.7
คมนาคม	0.8	0.1	0.8	0.7	0.2	4.5
เกษตรราชการ	0.6	0.6	0.3	0.3	0.5	รวมกับคลัง

ที่มา : งบประมาณ ตีตราฉบับที่, 2518 : 76

ตารางที่ 14 รายจ่ายแผ่นดินในงบประมาณปกติ พ.ศ. 2441-2445 (ล้านบาท)

กระทรวง	2441	2442	2443	2444	2445	ร้อยละ
กลาโหม	2.9	3.7	4.0	4.0	4.9	
ทหารเรือ	-	-	-	-	-	
การต่างประเทศ	0.9	1.3	0.6	1.0	1.0	
พระคลังมหาสมบัติ	1.2	1.1	1.1	1.1	1.3	
มหาดไทย	3.4	3.9	6.3	6.1	6.9	
นครบาล	1.4	2.2	2.2	2.6	2.8	
ยุติธรรม	0.5	0.4	1.0	1.0	1.2	
ธรรมการ	0.5	0.4	1.0	1.0	1.0	
คมนาคม	5.2	4.3	5.5	9.3	-	
เกษตรราชการ	รวมกับคลัง	0.7	0.8	0.9	1.4	

ดัดแปลงมาจาก Ministry of Finance, Report of Financial advisor upon the Budget of Kingdom of Siam for the year 121, (1902-1903) อ้างถึงใน งบประมาณ ตีตราฉบับที่, 2518 : 75-76

ตารางที่ 15 ราชจ่ายแผ่นดินในงบประมาณปกติ พ.ศ. 2454-2458 (ล้านบาท)

กระทรวง	2454	2455	2456	2457	2458	ร้อยละ
กลาโหม	11.2	11.3	11.6	12.3	12.9	25.59
ทหารเรือ	3.7	3.7	3.9	4.0	3.9	8.28
การต่างประเทศ	0.9	1.0	1.0	1.0	1.3	2.24
พระคลังมหาสมบัติ	3.3	3.2	3.1	5.7	5.6	9.02
มหาดไทย	11.3	11.3	11.4	6.6	6.9	20.50
นครบาล	4.8	5.3	4.9	7.4	8.0	13.12
ยุติธรรม	2.3	2.3	2.4	2.5	2.6	5.22
ธรรมการ	1.3	1.3	1.5	1.7	1.8	5.28
คมนาคม	3.8	4.3	4.6	5.0	5.0	9.79
เกษตรราธิการ	1.7	1.1	1.0	1.2	1.8	2.93

แหล่งที่มา : ดัดแปลงมาจาก Ministry of Finance, Report of Financial Advisor on the Budget of the Kingdom of Siam for the year B.E. 2468 , (1925-1926) อ้างอิงใน หนังสือน้อย ติตติรานนท์, 2518 : 183

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ปริมาณการเพิ่มของตำบลที่ประกาศการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2464-2478

พ.ศ.	จำนวนตำบลทั้งหมด	จำนวนตำบลที่มีการศึกษาบังคับ	คิดเป็นร้อยละ
2464	5,050	2,311	45.76
2465	5,053	2,444	52.00
2466	5,051	3,401	67.30
2467	5,051	3,625	72.35
2468	4,968	3,792	76.83
2469	4,982	3,817	76.61
2470	4,981	4,005	80.40
2471	4,639	4,057	87.45
2472	4,977	4,135	83.08
2473	4,979	4,150	83.35
2474	4,980	4,148	83.29
2475	4,806	4,263	88.70
2476	4,971	4,702	94.59
2477	4,971	4,854	97.65
2478	4,900	4,900	100.00

แหล่งที่มา : คัดจากตารางที่ 7 ในสัมฤทธิ์ผลการจัดการศึกษาภาคบังคับ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2516 (เล่มที่ จามริก, 2523 : 21)

ตารางที่ 17 จำนวนเงินศึกษาพลีที่เก็บได้ จากปี พ.ศ. 2465-2468

พ.ศ.	จำนวนเงินศึกษาพลีที่ คาดว่าจะเก็บได้	จำนวนเงินศึกษาพลีที่ เก็บได้จริง	คิดเป็นร้อยละ
2465	1,513,626.00	1,187,938.00	73.53
2466	2,216,345.00	1,706,852.00	67.79
2467	2,428,567.00	1,829,355.30	64.81
2468	2,725,903.50	2,007,183.98	63.90

ที่มา : รวบรวมจากรายงานกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 15-18 พ.ศ. 2465-2468

ตารางที่ 18 จำนวนเงินศึกษาพลีที่ประมาณว่าจะเก็บได้และที่เก็บได้ในปี พ.ศ. 2469-2471

พ.ศ.	ประมาณว่าจะเก็บได้	เก็บได้จริง	เก็บได้คิดเป็นร้อยละ
2469	2,649,795.50	2,233,796.69	87.98
2470	3,065,138.50	2,562,675.85	71.37
2471	-	-	78.59

ที่มา : รวบรวมจาก รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 19-20 พ.ศ. 2469-2470 (ระลึก ธาณี, 2527 : 45 ดัดแปลง)

ตารางที่ 19 จำนวนเด็กที่สำรวจได้ และเข้าเรียนแล้วที่พระราชอาณาจักร จาก พ.ศ.2475-2485

พ.ศ.	จำนวนเด็กที่สำรวจได้ทั้งหมด	จำนวนเด็กที่เข้าเรียนแล้ว	จำนวนเด็กที่ยังไม่ได้เข้าเรียน	เข้าเรียนแล้วคิดเป็นร้อยละ
2475	1,374,625	742,889	649,736	52.73
2476	1,562,578	857,192	705,382	54.86
2477	1,756,238	1,026,547	729,686	58.45
2478	1,780,462	1,108,034	672,428	62.23
2479	1,791,105	1,191,286	559,819	66.51
2480	1,925,687	1,254,549	671,138	65.15
2481	2,030,490	1,461,030	569,560	71.95
2482	2,175,214	1,653,581	521,633	76.02
2483	2,101,952	1,921,590	180,362	91.42
2484	2,408,963	2,188,225	220,740	90.84
2485	2,543,319	2,371,266	172,053	93.23

ที่มา : รวบรวมจากรายงานการศึกษาของกระทรวงธรรมการ และกระทรวงศึกษาธิการ จาก พ.ศ. 2475-2485 (ระลึก ธาณี, 2527 : 81)

ตารางที่ 20 จำนวนเด็กที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียนแยกตามสาเหตุ จาก พ.ศ. 2475-2485

พ.ศ.	จำนวนเด็กที่ไม่ได้ เข้าเรียนทั้งหมด	จำนวนเด็กที่ได้รับ การยกเว้นทั้งหมด	จำนวนเด็กที่ได้รับ การยกเว้นตาม มาตรา 11วรรค 2	คิดเป็นร้อยละของ เด็กที่ได้รับการยก เว้นทั้งหมด
2475	649,736	176,749	-	-
2476	705,382	149,702	117,348	78.39
2477	729,686	179,937	138,327	75.87
2478	672,428	290,484	268,376	92.39
2479	599,819	273,748	247,297	90.04
2480	671,138	306,587	275,725	89.93
2481	596,460	288,170	257,676	89.42
2482	521,633	201,482	170,832	84.79
2483	180,362	161,016	133,322	82.70
2484	220,740	189,097	116,907	84.05
2485	172,053	115,411	98,173	85.06

ที่มา : รวบรวมจากรายงานการศึกษาของกระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2475-2485 (ระลึก ธาณี , 2527 : 103)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 จำนวนเด็กที่สำรวจได้และเข้าเรียนแล้ว จาก พ.ศ. 2485-2493

พ.ศ.	จำนวนเด็กที่สำรวจได้	จำนวนเด็กที่เข้าเรียนแล้ว	จำนวนเด็กที่ยังไม่ได้เข้าเรียน	เข้าเรียนแล้วคิดเป็นร้อยละ
2485	2,543,319	2,371,266	172,053	93.26
2486	2,673,608	2,516,983	156,625	94.14
2487	2,666,542	2,543,755	122,787	95.40
2488	2,663,784	2,537,587	126,197	95.36
2489	2,499,609	2,406,075	93,534	96.26
2490	2,493,674	2,390,189	103,485	95.85
2491	2,540,909	2,435,775	105,134	95.86
2492	2,652,260	2,556,877	95,383	96.40
2493	2,605,489	2,539,701	65,788	97.47

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ รายงานการศึกษา พ.ศ. 2485-2497 และสถิติการศึกษา 12 ปี (ภาคสถิติ) หน้า 32 (ระลึก ธานี, 2527 : 119-120)

ตารางที่ 22 จำนวนโรงเรียนและนักศึกษายุ่งใหญ่ในช่วง พ.ศ. 2483 - 2488

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักศึกษา
2483	1,776	103,491
2484	6,191	366,210
2485	6,758	467,440
2486	13,167	912,042
2487	11,495	710,150
2488	1,419	67,578

ที่มา : สุนทร สุนันท์ชัย, 2533 : 28

ตารางที่ 23 จำนวนนักเรียนและนักศึกษาการศึกษาผู้ใหญ่ภาคหลักฐานในช่วง พ.ศ. 2499-2503

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักเรียน
2499	419	21,684
2500	419	19,436
2501	419	18,495
2502	235	16,420
2503	245	13,822

ที่มา : สุนทร สุนันท์ชัย, 2533 : 52

ตารางที่ 24 งบประมาณประจำปี งบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ ระหว่าง พ.ศ. 2485-2493

พ.ศ.	งบประมาณทั้งหมด	งบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ	คิดเป็นร้อยละ
2485	147,681,783	14,550,517	9.85
2486	148,797,769	16,625,797	11.17
2487	188,300,457	19,858,393	10.55
2488	249,036,940	21,801,508	8.75
2489	507,020,391	11,916,184	*
2490	491,581,257	13,935,384	*
2491	678,927,109	88,266,704	13.00
2492	747,710,020	94,989,761	12.70
2493	916,842,596	125,201,276	13.66

ที่มา : รวบรวมจาก “พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีพุทธศักราช 2485-2493” ในราชกิจจานุเบกษา และรายงานการศึกษาประจำปี พุทธศักราช 2485-2488 และรายงานของกรมสามัญศึกษา พุทธศักราช 2491-2493 (ระลึก ธานี, 2527 : 145)

ตารางที่ 25 งบประมาณการศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2494-2503

พ.ศ.	งบประมาณทั้งหมด	งบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ-การ	คิดเป็นร้อยละ
2494	2,499,208,174	460,280,480	18.42
2495	3,808,910,988	634,391,112	16.66
2496	4,033,712,870	759,255,819	18.82
2497	4,191,698,503	836,610,153	19.96
2498	4,180,002,519	827,756,911	19.80
2499	4,647,480,504	872,038,912	18.76
2500	5,069,990,082	904,352,355	17.83
2501	5,651,919,393	1,201,794,658	21.26
2502	7,186,640,000	1,267,742,943	17.64
2503	7,700,000,000	1,236,365,471	16.06

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ รายงานการศึกษาและสถิติการศึกษา จาก พ.ศ. 2494-2503 (ระลึก ธาณี, 2527 : 188)

ตารางที่ 26 การกระจายจำนวนร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้สมัครสอบเข้ามหาวิทยาลัย และผู้สอบคัดเลือกได้ จำแนกตามภูมิภาค ปี พ.ศ. 2516

(ร้อยละ)

ภาค	ประชากร	นักเรียนมัธยม	ผู้สมัครสอบ	ผู้สอบคัดเลือกได้
ตะวันออกเฉียงเหนือ	34	8	5	3
เหนือ	21	11	7	6
ใต้	12	7	6	5
กลาง	8	8	5	3
ตะวันออก	7	3	4	3
ตะวันตก	8	4	3	3
กรุงเทพฯ	10	59	70	77

แหล่งที่มา : รายงานการวิจัยเรื่องระบบอุดมศึกษาไทย 2522

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522 หน้า 131 (อ้างถึงในเสน่ห์ จามริก, 2523 : 157)

ตารางที่ 27 อัตราส่วนรายจ่ายเพื่อพัฒนาการเศรษฐกิจ ปีงบประมาณ 2507-2509 แยกตามสาขา

สาขา	งบพัฒนา (ล้านบาท)	ร้อยละ
การเกษตรและสหกรณ์	2,975	15.3
อุตสาหกรรมและเหมืองแร่	1,196	6.1
การพลังงาน	1,798	9.2
การคมนาคมและขนส่ง	7,005	35.0
การพัฒนาชุมชนและสาธารณสุขการ	3,746	19.2
การสาธารณสุข	974	5.0
การศึกษา	1,806	9.2
รวม	1,9500	100

แหล่งที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2507 : 30

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวกัญญา สุขสบาย เกิดเมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2510 สำเร็จปริญญา
ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อปีการศึกษา 2532
ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบ้านกษมระบือ สำนักงานการประถมศึกษา
อำเภอปราสาท สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย